

ג'ה

Memento

from the
wedding of

Mendel
& Mimi
Pinson

Monday, 24th of Adar 5781

❧ Foreword ❧

I came across these documents about a year ago. At a family gathering my relatives asked to look at and translate some of the documents from the archives of NKVD/KGB (secret police in the Soviet Union) in Charkov, Ukraine, to see if they shed any light on the fate of their ancestor, R. Nochum Pinson, who perished in Stalin's labor camps 80 years ago. I agreed with mixed feelings. Who knows what I will find in these documents? Will I be able to tell the entire truth to the great-grandchildren of R. Nochum and will they remain proud of him after that?

I opened the files and got immersed in them for many days, I could not stop looking through these pages telling fascinating stories about the evil Communist empire trying to crush the remains of religious life in Russia, Ukraine and Belarus; about lawless "judicial process," where people could be accused in imaginary crimes without a judge, a jury, a lawyer and not even be able to present at their own trial. About human behavior, when ordinary people are put into inhumane conditions and pressed with all the steel might of the giant empire to sell their souls and their brethren, leaving no choice to continue being "an ordinary person" and turning people into either traitors or heroes. And also these documents tell an amazing story of perseverance and dedication of Chabad Chassidim and the Previous Rebbe to continue Torah study, Jewish education and Jewish life of Torah and Mitzvos in Soviet Union despite the most severe persecutions, even twenty years after the establishment of communist regime and ten years into Stalin's reign.

My fears that I might find something casting a shadow on R. Nochum Pinson were absolutely unfounded. During many months of interrogation, being locked in the NKVD jail, despite all the night questioning, psychological and, possibly, physical pressure, R. Nochum Pinson did not give prosecution any name or any detail that could help them incriminate others. Very few people were capable of this.

Memento from the wedding

The case starts in 1937-38 at the height of Stalin's terror against his own people. During these years many people, including many devoted communists are thrown in jails and camps for absolutely no reason. Communication with friends and relatives abroad is considered to be "possible connection with foreign intelligence" and even a postcard sent or received can be a cause of arrest. People are afraid to exchange a word with a stranger. An activity that could be considered 'anti-Soviet' is harshly persecuted. Religious education is forbidden. Cheders and beis-midrashes (Torah intuitions) are being closed and melameds (teachers) are being arrested. And that is when NKVD finds out about a Chassidic minyan in the synagogue in Charkov and decide to crush it. Below you can find selected documents I translated, that show how the case of Pinson and other chasidim was unfolding.

As this document is being prepared to be distributed at the wedding of Mendel and Mimi, I take this opportunity to wish them that the merit of this tzaddik R. Nochum Pinson be a blessing to them in building a family together based on Torah and Chassidus in the spirit of *merisras nefesh* – only without any hardships – as their great-great-grandfather R. Nochum Pinson would surely want.

Aaron Kruglyak
Irvine, CA
January 2021

The title page of the “case”

Case #173224 of Avrom-Boruch Pevzner, Tzemach Gurevich, Meir Gurkov and **Nochum Pinson**

Started: March 5th 1939

Finished: November 17th 1939

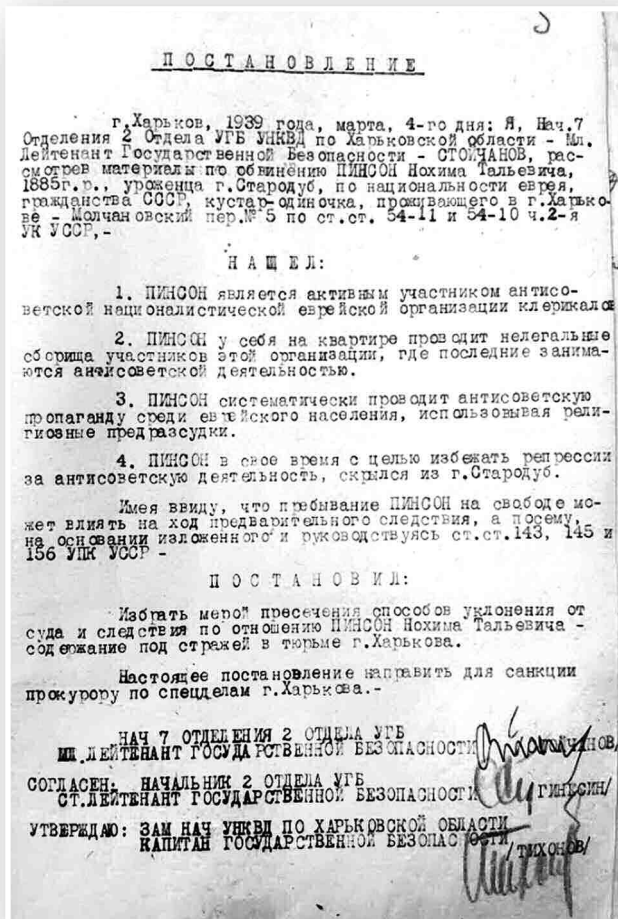
Later note on the title page: All accused in this case were rehabilitated (exonerated, their verdicts and charges completely removed) in 1989.

(Translation and comments by Aaron Kruglyak)

March 4th Where it all starts...

The Order. Charkov. March 4th 1939. I, Jr. Lieutenant of KGB Stoychanov, looked into materials accusing Pinson Nochum Talievich (son of Talie), born in 1885 in town of Starodub, (Bryansk Region, Byelorussia), Jewish, USSR citizen, a solo craftsman by occupation, residing in the city of Charkov, Molchanovski Dr. #5,

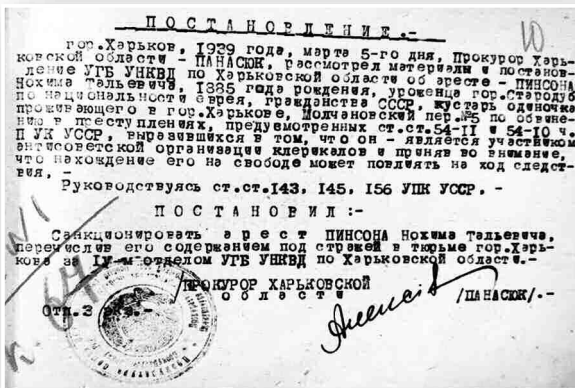
I found that:

1. Pinson is an active participant of anti-Soviet Jewish nationalistic organization of religious activists.
2. Pinson conducts illegal gatherings of members of this organization in his own apartment.
3. Pinson systematically conducts anti-Soviet propaganda among Jewish population, using religious prejudices.
4. Earlier, to avoid persecutions for his anti-Soviet activities, Pinson had run away from the town of Starodub.

I rule that to prevent Pinson from escaping investigation and the court, he should be arrested and kept in Charkov prison. Requesting the Special Prosecutor's approval.

Aaron's note: Similar Orders are issued for Pevzner, Gurevich, Gurkov, and Katzman. Most serious accusations are against Pevzner. "[He is] one of the leaders of anti-Soviet religious organization. He systematically corresponds with Schneersohn and gets his directives for anti-Soviet activity, he organized a yeshiva in Charkov where he systematically conducts anti-Soviet propaganda using religion as a tool."

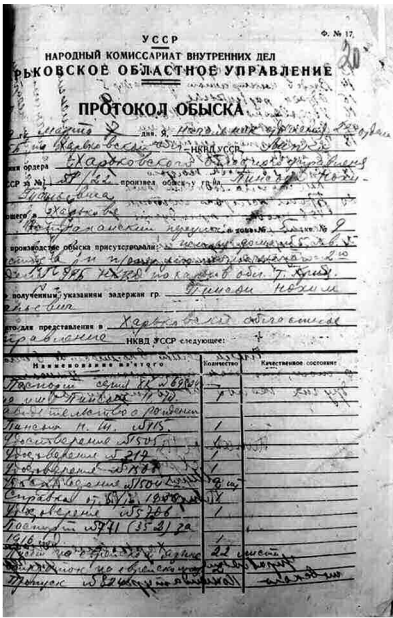
So the above document is the beginning of the case. NKVD decides to start a case and to arrest Pinson and the other four Jews. They ask for formal approval of the "Special Prosecutor," who is supposed to supervise the law.

The very next day this approval is given.

This document on the left is the approval by Prosecutor Panasyuk of the request to arrest r. Pinson. March 5th 1939.

And the terrible machine is set into action.

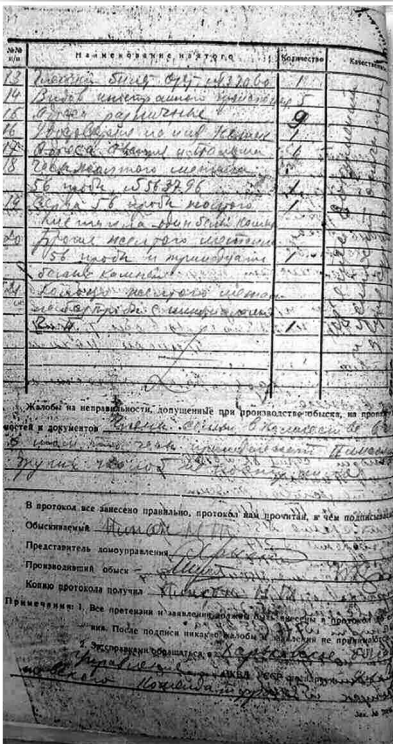
March 7th The Arrest

March 7th. Protocol of the search in Pinson's apartment and arrest.

This protocol thoroughly lists everything confiscated: Passport, various ID documents, including Pinson's ID card of OZET (Society of settling Jews as Farmers in Soviet Union, it existed from 1925 to 1938) and a watch made of yellow metal. List of various addresses, a few pieces of jewelry. Family members complained that the watch belonged to other Pinsons, "no further complaints were made".

Aaron's note: I looked at other such documents in this case. In one house they confiscated a small Sefer Torah, Tefilin, candle holders; books of Talmud and Torah; in another, they took 16 US dollars, letters and notes in "Jewish language." In Pinson's house they didn't find or didn't take any money, just a few pieces of jewelry and documents.

Memento from the wedding

к делу № 32017

АНКЕТА АРЕСТОВАННОГО

Имя Пинсон

Фамилия и отчество Нохим Пинсон

рождения: число _____ " _____ месяц _____ год 1885г.

Место рождения г. Стародуб, Брестская губ.

Место жительства (адрес) г. Харьков, Меломанский пер. 5 кв. 9.

Профессия и специальность Кустарь

Место службы и должность или род занятий Артель „Сельский труд“

Служба (указать без сокращений название предприятия или учреждения и характер организации)

Спорт Бегаян (1ый разряд) ПЧД, стрельба

Семейное происхождение отца - сапожник - тришник

Семейное положение Пинсон Нохим Пинсона

до революции сапожник

после революции рубан, тришник

Образование (общее и специальное) в школе учился 1-12.

12. Партийность (в прошлом и в настоящем) не принадлежал

13. Национальность и гражданство (подданство) еврей, СССР

14. Категория воинского учета-запаса и где состоит на учете не состою

15. Служба в белых и др. к-р. армиях, участие в бандах и вооруженных силах (когда и в качестве кого) не участвовал

16. Каким репрессиям подвергался при сов. власти: судимость, арест и др. (указать органы и за что) не подвергался. Испытывал на себе труд как трудящегося.

17. Состав семьи Жена Пинсон Сара, домохозяйка 41 г. Тана Пинсон, 13 лет, ученица школы. Эвсей Пинсон, 10 лет, ученик школы. Чатцкел Пинсон, 8 лет, ученик школы. Соня Пинсон, 10 лет, ученица школы 6 г. класса

Подпись арестованного Пинсон Н. П.

1. Особые внешние приметы _____

2. Кем и когда арестован в Стародубе Угнетой на кладбище. 7-11-1939 г.

3. Где содержится под стражей в тюрьме Угнетой

4. Особые замечания

Подпись сотрудника, заполнившего анкету Овчинников

1939 г.

№ 4 арест

Примечание. Анкета заполняется четко и разборчиво со ссылкой на документ.

Форм. № 200, изд. 1936

On March 7th Nochum Pinson is arrested. This is the first questionnaire that he had to answer, on the same day of search and arrest. It lists the basic facts of his life. He is born in Starodub, Bryansk Region. Before the revolution his occupation was “religious”, after the revolution works as an individual craftsman producing small items for tailors. Did not serve in any armies, did not belong to parties. “As a salesperson was stripped of his voting rights”.

It lists the family member’s names and occupation

1. Wife, Tshera, daughter of Chaikel, housewife.
2. Sons: Tana, Evsey (Yeshua?), Chatzkel, Nison – all individual craftsmen, locksmiths.
3. Daughter: Sonya (Sarrah?), 10th grade student.

(In yellow I highlighted r. Pinson’s signature)

March 9th

Protocol of Interrogation of Nochum Pinson

Aaron's note: First interrogation, two days after arrest. After two days of anxious waiting and confusion, in the middle of the night they wake him up in the middle of the night and bring from the cell to the interrogation office. In almost two hours (we can only guess their methods of intimidation and threats, they got nothing. They only wrote down a few questions and answers of defiance and denial.

March 9th, Interrogations started at **midnight**. Interrogation interrupted at **1:45 am** March 10th.

Протокол допроса 2281

Обвиняемый Пинсон Нохим
 Мамонтов, 1885 г. рождения, уро-
 денца в. Остроужь, сын трам-
 ганебна СССР, безработный, не
 русский, до ареста руководил арте-
 лем "Инициативная" производящая
 в. Капот, Москвитини кв. 15/109

От 9 марта 1949 г.

Допрос начался в 12 часов.

Вопрос: Кто и в каком роде вы
 производили заправку?

Ответ: Работал в нем знакомый
 и не знаю.

Вопрос: Как вы узнали о смерти?

Ответ: Я узнал в больнице в и. По-
 следней известности. Сведения поступили ра-
 зговорами не знаю.

Вопрос: Как работала Инициативная?

Ответ: Я, как работала Инициативная
 работай дамо гусь. Во имя Инициативной

работай в Инициативной была работа
 и не знаю. Сейчас это тоже работа
 работа работа, и это он принимал заправку, но
 не работа и не знаю.

Вопрос: Кто с работами Инициативной
 работай в Инициативной производил вы не
 знаете?

Ответ: Я, узнаю с кем работаю ра-
 ботай в Инициативной производил а не знаю
 работы.

Вопрос: Как организационно работай в
 Инициативной производил работай в Инициативной
 производил работай в Инициативной?

Ответ: Как, работай в Инициативной. Ра-
 ботай в Инициативной производил работай в Инициативной

Допрос прерван в 1.45 в. 10/3/49

Замечано с работай в Инициативной работай в Инициативной
 работай в Инициативной работай в Инициативной

Инициативная работай в Инициативной работай в Инициативной
 работай в Инициативной работай в Инициативной

Memento from the wedding

Q: *Who of your relatives lives abroad?*

A: **I have no relatives or acquaintances abroad.**

Q: *Where did you study in yeshiva?*

A: **I went to yeshiva in Pochev** (*Aaron's note. That's in Belorussia, 40 miles away from Starodub, r. Nochum's hometown*). **I do not remember the name of the rabbi who was in charge of that yeshiva.**

Q: *Do you know Rabbi Schneersohn?*

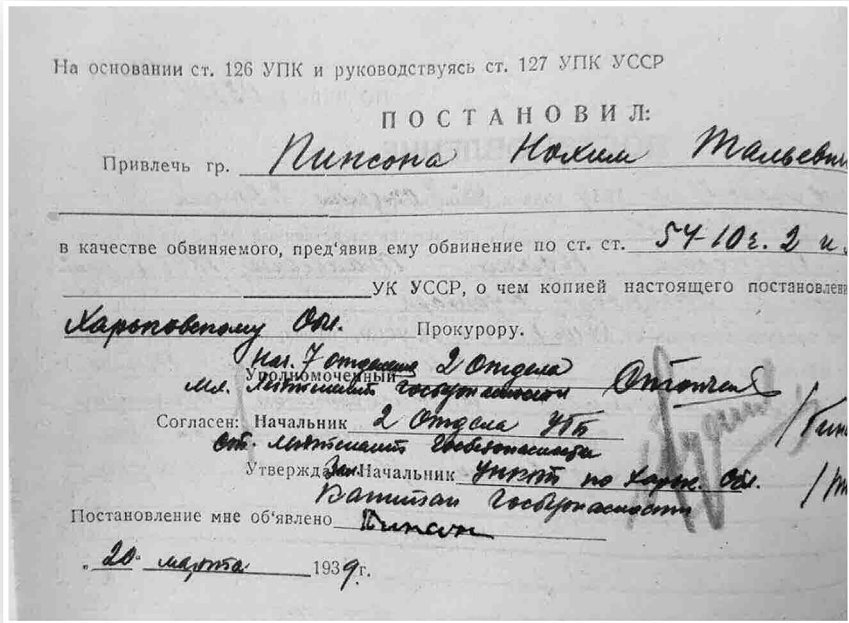
A: **I knew a Rabbi Schneersohn by the name of Sholom. He passed away a long time ago. I do not know his son Yosef Schneersohn who lives abroad. I heard there is such a rabbi, Yosef Schneersohn who lives abroad, but I do not know any specifics.**

Q: *Who from the yeshiva guys in Charkov is having correspondence with Rabbi Yosef Schneersohn?*

A: **I personally have never had any correspondence with him and I do not know if anyone from the Charkov yeshiva men are in correspondence with him.**

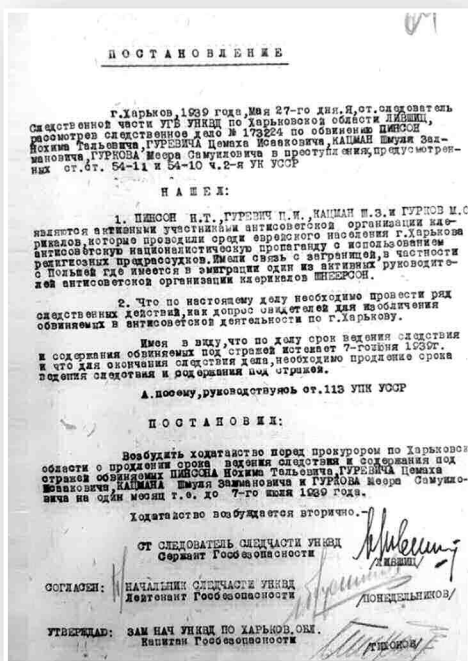
Q: *You are arrested as a participant of anti-Soviet religious organization. Do you acknowledge yourself guilty of that?*

A: **No, I am not guilty of that. I have never been a member of any anti-Soviet organization.**

March 20th. The formal indictment notice. Nochum Pinson is accused of being a member of an anti-Soviet organization and of conducting propaganda with the use of religious prejudices. His signature, acknowledging the fact of indictment, appears in black ink at the bottom.

May 8th The Case is Widening

Despite all the “hard work” of the KGB, there is not enough evidence of “anti-Soviet” activity of the suspects. So NKVD is desperately trying to find more witnesses, hoping to break someone to give them the information they need.

Another process of chasidim is going on in Kiev (*Aaron's note: I found among the accused in Kiev's case the name of reb Motl Lifshiz, who worked as a shochet in Moscow in the 70-80s, I knew him well*). So the interrogators are trying to link all the cases together, to question more people, they are asking the

Prosecutors to extend the arrest of Pinson and others for another month, and then another month... Needless to say, the Prosecution has no problems granting these requests. On this page is one of such requests, asking to extend the arrest of R. Nochum Pinson for yet another month “to complete the broad investigation”. There are quite a few such extension requests in the case.

Another document is from a higher level from the central KGB office in Kiev, Ukraine. They are saying that the case is widening. NKVD is investigating activity in Leningrad, Vinnitsa, Dnepropetrovsk, Charkov. Also they mentioned that one of the key members of the organization is arrested, **Schneersohn Levik son of Zalman**.

June 16th

Second Interrogation of Nochum Pinson

We don't know whether there were any interrogations between March and June. Maybe there were, but r. Nochum didn't give any information whatsoever, or the investigators wanted to wait and collect more "evidence". Again r. Nochum says absolutely nothing in 2.5 hours.

Q: Name all the yeshiva people known to you who live in Charkov.

A: I do not know if there are any former or current yeshiva people in Charkov. I was never interested in that as I have lived in Charkov only since 1934, I'm only interested in my own family.

Q: It is known to us that in 1937 in your apartment there was an illegal gathering of yeshiva people. Name who was present at this gathering.

A: I never had any illegal gatherings of yeshiva men in my apartment. And in 1937 I didn't have any gatherings. If some people ever came over, they were visiting on private business.

Q: During this gathering at the end of 1937, the following people were present in your apartment (goes list of 10 names). Can you confirm that?

A: No, I can't confirm that. I do not recall these people gathering in my apartment. There were no illegal gatherings in my apartment.

Q: You are being accused of participation in anti-Soviet religious organizations. Are you guilty of that?

A: No, I'm not guilty. I did not participate in any anti-Soviet religious organization, and I don't know any such organization.

Memento from the wedding

Q: in December 1937, the religious folks from Charkov sent a counter-revolutionary letter to Yosef Ginzburg living in Gadets. Tell us about this letter.

A: I do not recall a case that anybody would send a counter-revolutionary letter to Gadets.

Q: Do you know where in Charkov the underground yeshiva is located?

A: No, I know nothing about the existence of an underground yeshiva in Charkov.

Q: Do you know any yeshiva people in Moscow or other cities?

A: No, I do not know any yeshiva people. Neither in Moscow nor in other cities of the USSR.

Q: Do you know Michael Kalmanovich Kuznetsov?

A: No, never heard of him

Q: Where and when have you studied in yeshiva?

A: I was in yeshiva in my childhood, in the town of Pochep, don't remember the years.

Started 11:10 am, ended 1:40pm

Memento from the wedding

A: Yes, some people were coming to our apartment to my father, but I do not know who they were, as I was not interested in these people.

Q: At the end of 1937, were there about 5-8 guests in your apartment?

A: I do not remember such a case of 5-8 people visiting, but I know that some people were visiting.

Q: People who were visiting your apartment, what they were talking about?

A: I have no idea as I was never present at their conversations.

Materials of Interrogation of Other People

Aaron's note. I really do not want to translate in full the protocols of questioning of other suspects and witnesses gathered throughout a few months. Some of them are giving out to NKVD the names or the information about the Torah study or "anti-Soviet conversations" or communications with the Rebbe. Some people, it seems like, sign those protocols without reading them, whatever lies or plots the investigators are attributing to them. I will quote some of them to give an idea, but I'd rather leave out the specific names and details. Who can judge them except for G-d. For those who passed through these tests without caving in and without naming their brethren – there were not too many of those – but R. Nochum Pinson was one of them. He didn't give any information that helped arrest someone or add anything to the accusations of the already arrested people.

Here is one example, remaining un-named.

One person is summoned to Charkov NKVD in November 1938, four months before the beginning of this case and the arrests. He signed the protocol, claiming there was an "anti-soviet organization" in Charkov and names a bunch of people as participants, including Nochum Pinson. I don't know what NKVD did to him to make him sign this. Threatened his family? Told him he would not be ever allowed to leave the building if he does not sign? Or simply made him sign something without reading what he is signing...

In another example: A person is summoned to NKVD in July as a witness. He knows about all the arrests, he is warned that covering up or withholding information equals to the crime itself and is punishable by law. To exit the NKVD building he needs a signed slip of paper which is held by the interrogation office. So he starts telling that there is a group of Talmud and Tanya study in Charkov led by Pevzner, and names people attending. That people gathered daily except for Fridays for these studies in a separate

Memento from the wedding

room of the shul. But when the officer is asking “whether Talmud was taught and interpreted in the anti-Soviet spirit,” the witness says “I don’t know, I haven’t been there”. He goes on telling who was collecting money for poor Jews, who was not letting their children go to Soviet school, despite the “mandatory education law,” who was inspiring yeshiva in Charkov in the twenties, who was in touch with Rabbi Schneersohn. The name of R. Pinson is not mentioned in this case.

Another witness is from Minsk. He reports that Pevzner was teaching Mishnaes in a Lubavicher shul in Minsk up until his departure from Minsk.

Someone is giving many names to NKVD. Among them is the name of R. Mendel Futerfas from Moscow. R. Mendel would be arrested only six years later, but the seeds are planted here already, his name is made known to NKVD.

Someone is stating that “underground yeshivas is the last bet of the Jewish nationalistic camp to most deep disguise of their anti-Soviet front, in case all the other organizations fail. The facts show that most of Jewish counter-revolutionary organizations were crushed, but underground yeshivas continue to exist up until this day, at least in Charkov.”

Another piece of evidence. You can tell how much of this is true and how much is dictated by the interrogators to beef up the case: “In 1927, the leader of counter-revolutionary organization Rabbi Schneersohn was offered by Soviet to leave the USSR. On his way to Riga Rabbi Schneersohn stopped in Leningrad, where he made a counter-revolutionary speech among the members of his organization. He was saying things like “do not give up, stay strong in spirit, I’ll see you again soon and the cause we started we will continue to the victorious finish, since Soviet Regime will perish and a monarchy will be restored in its place.” Before going into the train wagon, he wished all his followers to fight stronger against the Soviets. We know he sent a letter from Riga to all the branches of his organization saying to celebrate the 12th of Tammuz as the day of his liberation, as he survived the Soviet “bandits.”

In 1932 Rebbe Schneersohn, living in Warsaw, made an alliance between religious circles and Zionists. Under the guidance of Rebbe Schneersohn, they lobbied in London to open British office in Kiev to help the poorest part of Jewish population in the USSR. They did so as a provocation to libel the Soviet regime. They arranged mass sending of letters from the

USSR to England, telling how bad their life is and asking for parcels with material help.”

Interrogator Sergeev from NKVD is adding more documents to the Case. He digs out older cases of Chabad chasidim, dated 1935 and 1937, finds some mentioning of Pevzner (one of the accused together with Pinson) and wants to use them in this case. In 1935 one of the people interrogated in Rostov tells about the “TMIMIM” group and their communications with SCHNEERSOHN.

He told KGB interrogators: “Pevzner from Charkov came to Rostov with the message from SCHNEERSOHN, which was read in shul to all the members of TMIMIM. Also Pevzner told us that there are about 20 active members of TMIMIM on Charkov, who gather illegally to study Chasidism and Schneersohn’s messages.”

Another older interrogation informs that Schneersohn, Berman and Milkovski are coordinating from abroad the “anti-Soviet work of underground yeshivas in Charkov and other towns. These yeshivas are the cornerstones of anti-Soviet activity among Jews. According to my information the yeshiva in Charkov continued to exist up until the latest time and continues its anti-Soviet activity.”

Reading this document it is obvious that Rebbe’s chassidim are active in many cities: Rostov, Moscow, Charkov, Minsk, Kursk...

This report claims that “religious activists, Zionist organizations, bundists, etc., used money from the Joint and Agro-Joint to fund their illegal activities”

Someone is saying that Pevzner and other yeshiva people from Charkov were gathering in a separate room in Charkov synagogue and were learning Torah there, sometimes also with drinks and snacks. They were interpreting religion preaching that there will be Moshiach, and all the people would have one faith, there will only be Jewish nation and all the people in the world will speak Jewish language and all over the place there will be only Jews. So all the religious people must believe in that. Also Pevzner was teaching Talmud with groups of 15-20 people.

June 21st

Protocol of Interrogation of Nochum Pinson

Started 12:10 pm, ended 4:00 pm (almost four hours!)

Q: Which Schneersohn do you know?

A: I know Sholom Schneersohn who was a leader of the yeshiva in Lubavichi, I know him as a Tzaddik.

Q: Where did you meet him and in which year?

A: I first met Schneersohn in approximately 1900, when I met him in Lubavichi. I went to visit Sholom Schneersohn in 1900 on business (commercial affairs).

Q: How old were you in 1900?

A: I was 15 in 1900.

Q: When you were 15, could you have any “commercial affairs” or not?

A: No, when I was 15 I was not involved in commerce.

Q: Why are you saying that in 1900 you were going to Schneersohn on business?

A: I do not recall when exactly I visited Schneersohn. I went to him to see him.

Q: So, why did you really go to Schneersohn?

A: I lived closer to Lubavichi than my parents, so I got a letter in which my parents were asking me to go to Schneersohn and to ask his advice on family matters, and I did so.

Q: Where did you live at this time and what kind of family matters did you have at that time?

A: I lived in Gorodische back then, and my parents lived in the Western region in the village of Madeeyevka. I went to Sholom Schneersohn to find out whether the grandfather should stay working for the landowner or not.

Q: You are confusing the facts and telling lies to the investigation. Tell me, which Schneersohn do you know?

A: I know Sholom Schneersohn, who passed away approximately in 1917-1918. I saw Yosef Schneersohn also when I came visit his father, Sholom Schneersohn.

Q: Where did Charkov's yeshiva people gather?

A: Mostly former yeshiva people were gathering in Charkov's synagogue on Grazhdanskaya Str., in a separate room.

Q: Who of the yeshiva people were meeting in the separate room at the synagogue?

A: The permanent group of the former yeshiva people was: Pevzner Abram-Boruch, Shapiro, Volosov, Gurevich Tzemach, Gurkov Meir and some others, I do not recall their names, I also was coming there.

Q: What anti-Soviet conversations did you have with these people during your visits to synagogue?

A: I did not have any anti-Soviet conversations with the visiting yeshiva people. We go there to pray.

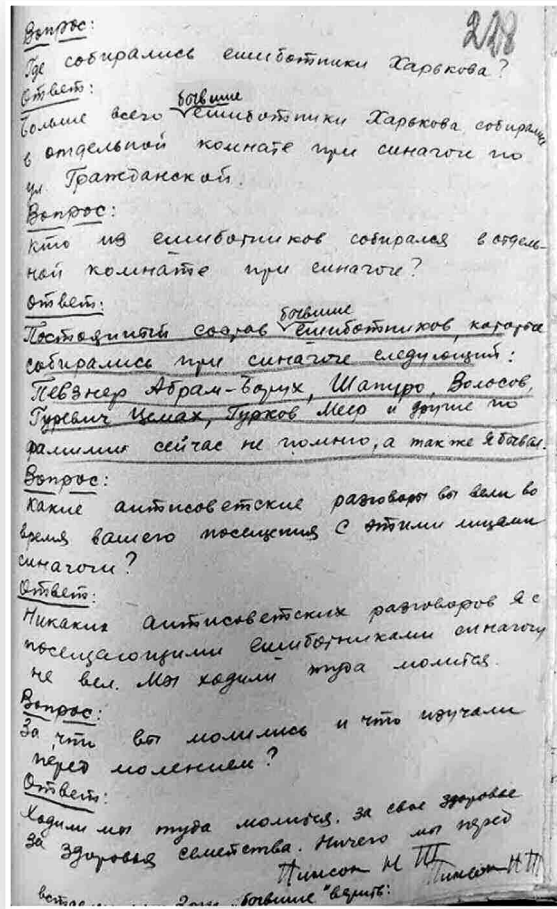
Q: What were you praying for and what were you studying before the prayer?

A: We go there to pray for health, for the health of the family. We did not study anything before the prayer.

Q: What did Abram-Boruch Pevzner study with the yeshiva men who were coming to the synagogue?

A: I know nothing about it. I am not aware that Pevzner was studying anything with the yeshiva people.

Aaron's note: This is a very telling document. The questioning lasts 4 hours, but only a few questions are recorded on the paper. The rest of the time NKVD henchmen were "convincing" R. Nochum to "confess" and tell what they needed. This document shows how hard R. Nochum was fighting back to say nothing and not to incriminate any others. He only gives one fact already known to NKVD: that people were gathering in a separate room, but insists it was no yeshiva and no Torah or Chasidus study take place there. When he re-reads the protocol, he notices that the interrogator wrote his

words as "yeshiva people" instead of "former yeshiva people." This little "mistake" is meant to prove that R. Nochum acknowledges there was an active yeshiva in Charkov. So R. Nochum fights back and insists that the word "former" is inserted by the interrogator to the document, and a note is made to that effect (highlighted in yellow). Also he does not give any names not known to NKVD, only is saying that a few people were davening in a room in the shul, no illegal activity taking place. It is admirable how much mesirus nefesh he shows during all these months of investigation, despite all the threats, intimidations, sleep deprivation, hunger.

August 5th The “key witness”

Aaron's note: After months of search NKVD was able to find what they needed. They found a person in Vitebsk, brought him to Minsk (It is in Byelorussia, 600 miles away from Charkov, so you can see how wide the nets of NKVD were) for questioning and broke his spirit enough so he was ready to totally betray his brothers. So he became the key witness in the case. We can only guess what they had to do with him go get the information from him. Threatened with arrest? With execution? With arrest of family members? We do not know this and likely will never know. I do not want to put the name of this guy on these pages... G-d is his true judge... His depositions during the investigation gave enough data to give a guilty verdict to Pevzner, Pinson and others.

Another witness is from Vitebsk, interrogated in Minsk on August 5th. His deposition is most damaging; He tells NKVD that there was a religious counter-revolutionary organization in Charkov, “from 1921 till the arrest of its leader, Abram Pevzner”. This counter-revolutionary organization was founded by Yosef Schneersohn, but in later years was led by Pevzner. The witness reports that “he had good relations with Pevzner.” He claims he was a trusted person of Yosef Schneersohn, who told him in Rostov in 1923 about this organization and its counterrevolutionary activity. He claims that Pevzner is conducting large anti-Soviet activity, is gathering people and under the guise of Talmud study he preaches against Soviets. In conversation Pevzner claimed that Soviet Power is short-lived and will be replaced by another power, because it goes against religion. Pevzner is a follower of Schneersohn, he maintained contacts with him up to his arrest, and he showed me letters from Schneersohn which I did not read. When I was leaving Charkov in August 1938, Pevzner told me that “bad times came for the Jewish nation, but if we hold on to the Schneersohn line, we will survive everything, we need to influence the young generation, so it attaches to us, so we need to raise kids in the religious and nationalistic spirit.” Pevzner himself did not send his kids to Soviet schools. He was raising children in the religious and nationalistic spirit. He also claims that Pevzner, Gurkov and others were collecting money for Yosef Schneersohn,

Memento from the wedding

and in 1938 they raised 10,000 rubles. But he had no idea of how they were able to be sending money to the Rebbe.

*This witness goes on to report on **Pinson**. From the deposition of the witness on Pinson:*

Pinson Nochum Talievich, a former yeshiva student. We studied in a Lubavicher yeshiva together in 1902 -1909.

When I came to Charkov, I stayed in his apartment, this happened in August of 1938. From conversations with Pinson I found out that former yeshiva people gather in his apartment to conduct anti-Soviet nationalistic propaganda. Such gatherings were taking place in 1937 and 1938.

Talking to me, Pinson expressed regrets about arrests of religious activists by NKVD and was complaining about allegedly bad life in the USSR. Further in conversation with me, Pinson said: “Happy are those people who went abroad.”

The witness goes on and on informing on other suspects. He says that Meir Gurkov is collecting money among the worshippers for the counter-revolutionary organization under the guise of helping poor Jews. Tells that Tzemach Gurevich is maintaining connection between the Charkov organization and Schneersohn's residence, and that Tzemach Gurevich had tried to cross the border illegally. “I have known Gurevich since 1920 and I have a good relationship with him.”

“Talking to Gurevich in August 1938 in Charkov Synagogue, he told me that the Soviet regime is trying to destroy religious activists by fabricating allegedly fake political cases. Also other people, Rabinovich, Axeldod, Pevzner, Gurkov and **Pinson**, were accusing the Soviet regime in political anti-Semitism. By political anti-Semitism the religious activists understand persecutions of Jewish nation by the Soviet regime, under the pretext of fighting their religion?”

When the investigator asked, “Do you know the goal and the tasks of the counter-revolutionary organization?” the witness replies, “**The final goal of the counter-revolutionary organization was overthrowing of the**

August 8th

Protocol of Interrogation of Nochum Pinson

Started 2:00 pm, ended 4:00 pm

Q: Who was teaching Talmud in the synagogue on Grazhdanskaya Str., 13?

121^{1/2}
231

Протокол
допроса ст. Исаака Исааковича
Пинсона от 8 августа 1939 года.
г. Москва
Допрос начался в 14⁰⁰ часов и продолжался
до 16⁰⁰
Вопрос - Кто и где читал
только в синагогах в НКВД
молитвы?
Ответ - Он знает и
не знает.
Вопрос - Читали ли вы
какие-нибудь молитвы, или
в синагогах или в частных
квартирах, или в каком-то
ином месте, или в каком-то
ином месте?
Ответ - Нет, никогда
ни в синагогах, ни в частных
квартирах.
Вопрос - Почему вы
не знаете?

A: I don't know about this.

Q: The investigation has information that you were spreading anti-Soviet propaganda; that you were expressing regrets about arrests of religious leaders. You were stating that life in the USSR is getting worse. Tell me about this.

A: No, I never spread any anti-Soviet propaganda.

Q: Why are you denying your participation in a counter-revolutionary religious organization?

A: I never participated in any counter-revolutionary religious organization, that's why I'm denying it.

1.2.1948

Огласение об аресте и
 к-р опрашиваемых свидетелей?
Ошени - Гражданский к-р
 опрашиваемых свидетелей и
 интонация небрежно, но слышно
 и слышно, что это гражданский к-р
 опрашиваемых свидетелей
 и свидетелей, которые
 слышат с ними, что слышно,
 что слышно, что слышно
 и слышно, что слышно.

Делается
 сурово, что слышно
 не слышно, что слышно.

Aaron's note: This is another amazing document. This interrogation happens just three days after NKVD got the deposition of the "key witness," but despite the evidence, this is all they got from R. Nochum in two hours of interrogation. NKVD got "confessions" from other suspects and witnesses that Pevzner was teaching Talmud and Chasidus in the shul, they extracted from others that Pinson was talking in shul about arrests and the communist policies and that there were "illegal gatherings" at Pinson's apartment. One can only imagine how much NKVD worked on R. Nochum in these

two hours to get any confessions, or new names or new details. Still, that's all they got.

August 8th The End of Investigation

241

Пинсона
 (спец'службы в отношении негодных
 в. Картель, 1939 года, августа
 8-го, в соответствии с указаниями
 ГУМВД по Республике Беларусь
 сообщать, на основании ад. дознания
 спец'служб министерства
 внутренних дел. Пинсон, Гомель
 Гомель, но не был в березе.
 на момент окончания рассле-
 дования.

Взаимоотношения с матерью Пинсона
 негодных ад. Пинсон объявила,
 что государство негодных, и
 не верит.

Также не ад. Пинсон Гомель
 объявила, что негодных но не
 был негодных и негодных негодных
 по негодных. Пинсон

Специально
 Служба безопасности
 1-й Республики

Three days after they NKVD got the information from the witness in Minsk, the investigation is over. NKVD has all the “proof” of anti-Soviet organization. Pinson and others are given these formal notices about the end of investigation. The materials of the case are shown to Pinson (I’m not sure if he got any time to actually look through or even see them, not to mention, time for preparing any defense). This document says that “after looking at the materials of investigation, Pinson told that he has nothing to add to these materials.

After that Pinson was informed that the investigation of his case is over and the case is sent to “jurisdiction.” Pinson has to sign this (Highlighted in yellow)

August 11th The final accusation

Charkov Division of NKVD uncovered and dismantled a counter revolutionary religious organization, whose participants were gathering intelligence on the USSR territory for the benefit of foreign intelligence services and were conducting anti-Soviet religious propaganda. The defendants in this case, Pevzner, Gurevich, Gurkov and Pinson, as established by the Investigation, were active members of this organization.

...here go accusations against others, followed by...

Pinson Nochum Talievich, is accused of

- a. Being a member of the counter revolutionary religious organization
- b. Using his apartment for gatherings of yeshiva people
- c. Conducted anti-Soviet nationalistic propaganda using religious prejudices

Suggestion: to send the case for the review by the “Special Counsel of NKVD.”

Signed by the whole chain of command of Charkov NKVD. Last name of one of them is Livshitz... Oy.

A separate note is about one of the arrested, Shmuel Katzman. He was found “not guilty” since “he stopped going to Shul for two years, works in Soviet organizations, his sons graduated Soviet colleges, one of them is now serving in the Red Army...” So Katzman is let go as a free man.

August 15th

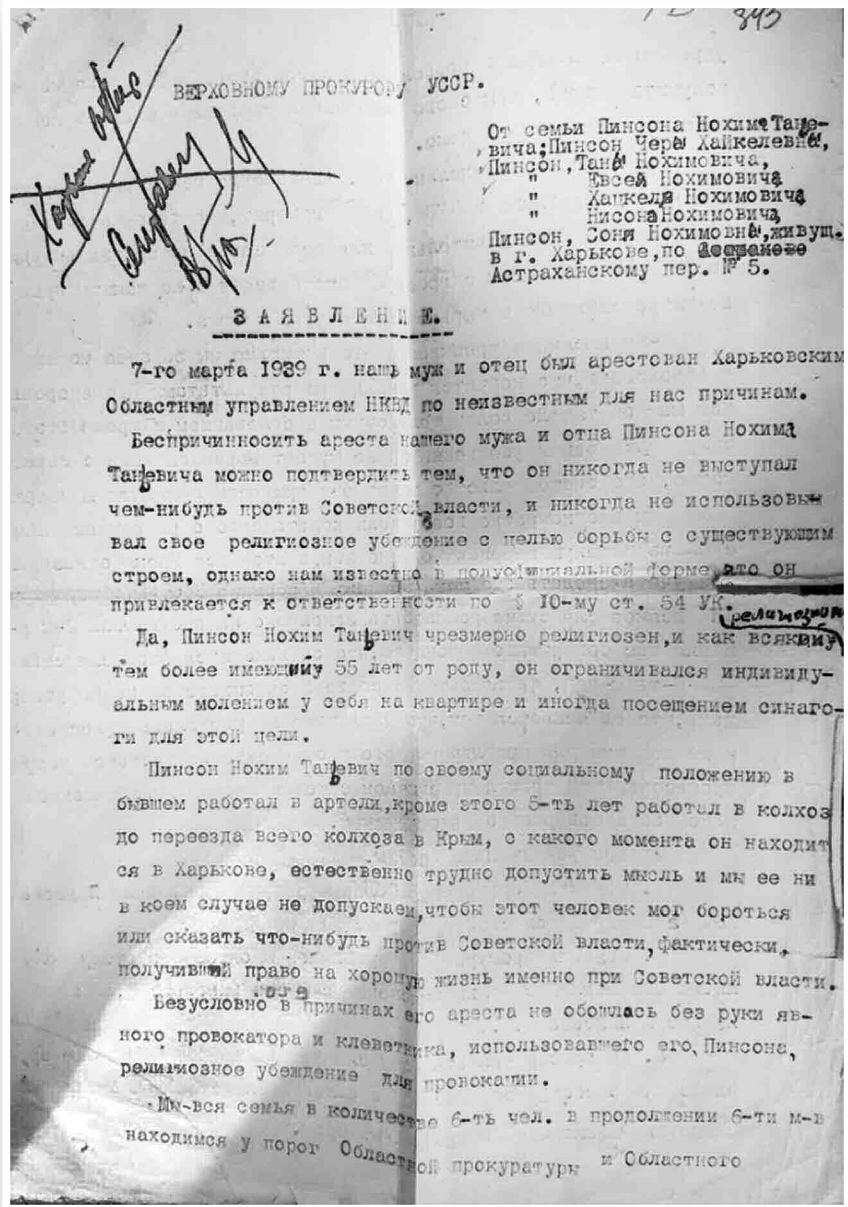
Prosecutor's Approval of sending the case to the Special Counsel

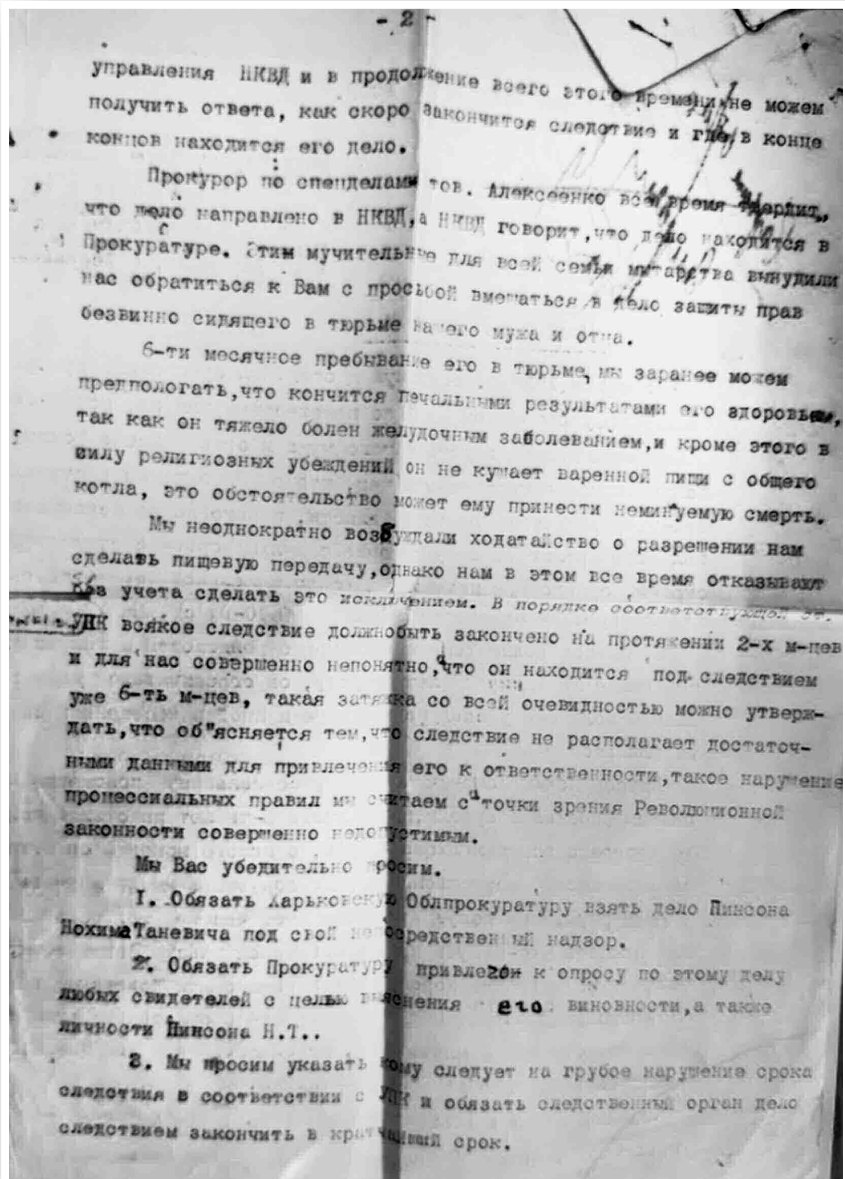
Charkov Prosecutors reviewed the above accusation and agreed to send the case to the "Special Counsel". Special counsel was reviewing cases without a judge, lawyers, witness examination, and even without the presence of the defendants.

September 9th Kiev's KGB Conclusion

Aaron's note: I'm not sure about all the "process", but the case was sent for review to the Central Ukrainian office of KGB/NKVD in Kiev. It took them about a month to review. Of course they agree with everything, but they don't mention "foreign intelligence" anymore but are saying that "the members of the organization were conducting anti-Soviet propaganda, **by preaching Chasidism**, and maintaining connection with Schneersohn residing abroad."

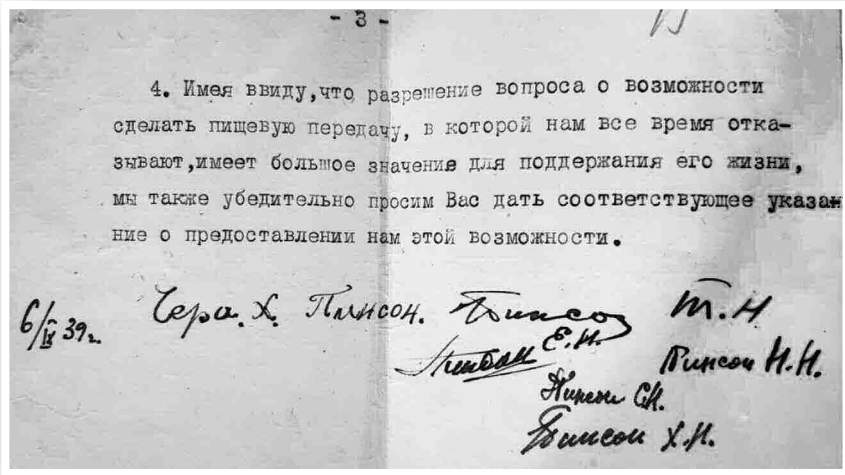
September 6th Pinson's Family Plea

This is one of the most heart-breaking documents in the whole case. An emotional appeal, a letter from the entire Pinson's family to the Chief Prosecutor of the Ukrainian Soviet Republic, who is supposed to supervise the rule of law and justice. The very fact that this letter ended up in the same file, shows how much "justice" there was. The Prosecutor

Memento from the wedding

simply sent it to NKVD and that's it. At the end of the letter you can see signatures of the wife and all five children of R. Pinson. Light blue at the bottom – Sarra and Yechezkel Pinson

To the Supreme Prosecutor of the Ukraine.

From the Family of Pinson Nochum Talievich: Tshera, Tana, Yevsei, Chatzkel, Nosson and Sonya.

On March 7th, our husband and father was arrested by the regional office of NKVD for reasons unknown to us. It can be proven there is no cause for his arrest, as he had never preached against the Soviet Power, and he had never used his religious beliefs to fight the current regime. But from semi-official sources we know that this is what he is accused of.

Yes, Pinson Nochum Talievich is excessively religious, and as any religious person of 55, he limits his activity by individual prayers in his room and sometimes attends the synagogue for the purpose of praying.

Pinson Nochum was working in a small co-op, and before that for 5 years he was working in a Collective Farm (kolkhoz), until the farm resettled to Crimea. It is hard to assume, and we in no way can assume that this person could fight or even say anything against the Soviet regime.

Especially given the fact that the current regime gave him the right to live a good life. It is obvious that the cause of his arrest is the work of some provocateur. Someone was using his religious beliefs for libels and provocation.

For six months our entire family of six is waiting at the doorsteps of the regional prosecutor's office and the regional NKVD office, and during all this time we cannot get an answer for when the investigation will be over or where his case is located.

The regional prosecutor Alekseenko keeps telling us that the case is handled by NKVD, and NKVD is telling us it is in the Prosecutor's Office.

This is a torture for the entire family, our sufferings caused us to write you to get involved in this case of defending our innocent father and husband who is jailed.

We are afraid that his six months incarceration will have tragic consequences, as he is having a severe stomach illness. Moreover, because of his religious beliefs he cannot eat any hot food. These circumstances may cause his death.

All this time we are petitioning to send him a food package, but they refuse us every time, not willing to make an exception.

According to the Penal Code, any investigation should be finished in two months, and we can't understand why his case is investigated for six months. It is obvious the investigation is dragging on and on, because there is no evidence to convict. This violation of the rules is totally unacceptable from the Revolutionary justice standpoint.

We are strongly asking you to:

To force the regional Prosecutor to take this case under his personal control.

To force the regional Prosecutor to invite as many witnesses as possible to establish the level of Pinson's guilt and also his personality.

To point to whoever it may concern the blatant violation of the law and to enforce the investigation to finish in the shortest time.

Memento from the wedding

Considering that passing food packages to Nochum Pinson is of critical importance for supporting his life, and that we were always denied that, we are also strongly asking you to order giving us such an opportunity.

September 6th, 1939

Signatures of all the Pinsons.

Center: R. Nochum Yitzchok, on his sides: his son Yeshia and wife Cherra

Top row: L-R: Yechezkel, Nisson, Sonya, Tanchum.

November 1938

The hearing by the “Special Counsel” and the Verdict

It took them about two more months to arrange a hearing by the Special Counsel. So here it is, the only paper left from the “judicial process” of convicting and issuing the verdict:

Heard: the Case of Pinson Nochum Talievich. 1885 y/b, born in Starodub, Jewish, USSR citizen, not a party member, (on that day the “special counsel” was reviewing at least 60 cases!!! Without presence of a judge, defendants, lawyers, witness questioning, etc.)

Ruled: To place Pinson Nochum Talievich for participation in the anti-Soviet organization into the labor camp for five years, counting from March 7th 1939, Case can be archived.

Aaron's note: The blue stamp on the left indicates that Pinson is sent to the camp of Ussollag near the town of Solikamsk in Siberia. Ussollag had 10,000 to 30,000 prisoners at any time mostly working at wood harvesting, timber making, logging, etc. Average temperature in the winter is 0-10 F and in summer 50-70 F.

Abram-Boruch Pevzner, "the leader of the Charkov organization," and Meir Gurkov were sentenced to 5 years in exile to remote areas of Kazakhstan. Exile is no fun. The exiled people can live only in the designated region and need to go report to NKVD office every once in a while, but exile is not a labor camp, this is more or less a life of a free man (as free as a Soviet life can be in a remote area of Kazakhstan can be). Pevzner did not survive the exile. And Nochum Pinson perished in the camp. Tzemach Gurevich was sentenced to three years of Labor Camp in the mountains of northern Ural.

Aaron's note: Pinson got the harshest verdict from the entire group. My guess is that NKVD did not forgive his uncompromising position and total rejection of any cooperation with the investigation.

This posuk comes to mind:

גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי.

Other Documents

There are many other documents in the case.

- For example, an appeal of Gurkov from Kazakhstan to Stalin during the war. In this letter Gurkov was claiming that his only “crime” was that he believed in G-d and he was asking Stalin to allow him to relocate to his family in Uzbekistan. Gurkov was stating that his son was in the Red Army at the time, fighting Nazis and defending Russia. Surprisingly the letter was received and reviewed by KGB in Moscow. The resolution was... to make no change in sentencing.
- Another document is the review of the case in 1989 (time of Perestroika, just before the fall of the Soviet Union), when all the verdicts issued by “the Special Counsels of NKVD” were declared null and void and all the hundreds of thousands of people were rehabilitated and exonerated.
- Requests from Yehoshua Pinson living on Eastern Parkway in Brooklyn to find the death day of his father Nochum Pinson.
- Requests from the Ukrainian embassy in France on behalf of Chabad Rabbi in France to find information about his father Abram Pevzner.

And of course many detailed interrogation protocols, which I did not yet have the opportunity to translate. Perhaps they aren't meant to be translated...

בפ"ב-פ"ד ור' מענדל פוטרפס מספר שראה אותו בחרקוב וכבר מאז הוא נהי' לחסידו מפי בנו בערל בפ"ג ר' מענדל רק בן 15 והרבי בגיל 21).

על דודי תנחום מעידים ר' שמואל גורעוויטש בן ר' איטצ'ה המתמיד ור' שלמה מאטאסאוו (מפיהם) שהי' המשגיח שלהם בישיבה בוויטעבסק, ועל כורחך הי' זה בשנת פ"ט צ' - כי ר' שמואל הנ"ל יליד מנ"א ע"ז, נמצא שבסוף פ"ט הי' בן י"ב שנה ומסתבר שהי' שם בתור משגיח עד שסניף זה נסגר לפני פסח צ"א ומשם בא לחרקוב.

אודות דודי יהושע מעיד עליו ר' דוד ע"ה אוקינוב אשר בבאו לישיבה בחרקוב תחילת פ"ט בין התלמידים שהיו שם לפניו הי' יהושע פינסאן. מאז בואם של סבא וכל ב"ב אל חרקוב ועד המאסר באדר צ"ט משך 7-5 שנים - מפי אבי- תקופה מסוימת היו בשותפות עם ר' ב"צ שמטוב (ור' מ. פוטרפס) בהתקנת מנעולים הם השיגו את ההזמנות ואבי עשה את ההתקנה.

כמו"כ תקופה מסוימת הי' לאחים מין קיוסק במקום הומה אנשים ומכרו בעיקר מארוג'ענע (גלידה). והנה דברי הרב מ. גורקאוו בספרו הנ"ל, וז"ל מיום ההוא שבא רנ"י אל בניו נתקיים בו משנה מקום משנה מזל ופרנסתם הייתה בשפע מרובה, הבנים עסקו בעבודה רק חצי היום וחצי היום קבעו ללימוד תורה רנ"י ראה פרי תנובות עמלו וצערו אשר עמל והצטער בגידול בניו, חפצו ומגמתו לעשות את בניו ליהודים כשרים נתקיים עוד יותר מכפי אשר התברך בלבבו. משפחת פינסאן הוקבעה בשלשלת הזהב של התמימים, כאבן ספיר ומבהיק ליופי ולתפארת לזכרון עולם לדור דור ולנצח נצחים. עכ"ל

אסיים בסיפור מפי אבי ז"ל. רמ"ג הי' כעין הגבאי במנין החב"די בחרקוב. ר' מאיר האט האלט געהאט א מפטיר וכשלא הי' חיוב אחר הי' לוקח לעצמו. לאבי (סבא) הי' יאר"צ בשבת אז קיבל את המפטיר. עברו שוב כמה שבועות וסבא ניגש לרמ"ג ואומר לו: "השבת יש לי יאר"צ".

שואל ר' מאיר: "ווייטער א יאר"צ? נאך וועמען האסטו יאר"צ?"

עונה סבא: "דאס איז נאך די ווייב'ס שוויגער."

הגיב ר' מאיר: "אה! נאך די ווייב'ס שוויגער דארף מען ניט פראווען יאר"צ."

לקח משך זמן עד שהרגיש בטעותו...

סבא לא בא לקבר ישראל, ומובן עד כמה כאב-לב זה עשה לבניו ולא הי' בידם שום סיכוי לעשות דבר, וזכור לטוב דודי ר' יהושע אשר לאחר כשלושים ושלוש שנה הבזיק במוחו הרעיון והביאו לפועל ממש עם עזרת המשפחה כולה, בניית בית הכנסת בית נחום יצחק בכפר חב"ד ע"ש סבא במקום מצבה בסיביר. איש סוחר ממולח הי' הדוד וזה אחד ה'דילים' הטובים ביותר שעשה בימי חייו.

ב-1927 בוטל ה"נאפ" והקומוניסטים התחילו להפעיל את שיטת הקאלחאו במקומות אלו ובכוונה לא השאירו שום מקור לפרנסה אלא להצטרף אל הקאלחאו וכנראה יש דברים בגו שהידע שלו מימי נעוריו בבית משק זקנו הי' נחוץ להם ובתחילה הבטיחו היתר לשמירת שבת אבל כעבור זמן בטלו וע"כ ענשו אותו ולא נתנו אף כזית במקום חיותו והמצב הי' נורא.

כאן באו שני בניו הבוגרים לעזרת המשפחה, כנראה שבשנת 1931 הגיעו האחים להתיישב בחרקוב ובמשך הזמן ובעזרת אנ"ש הסתדרו בפרנסה טובה בחרקוב שהי' בה קהל של 10/20 משפחות חב"דיים עיר גדולה והסתדרו בעבודה בבית משום שמירת שבת (תעשיית סיכות או אריגה או שניהם במשך הזמן) והפרוטה הייתה מצויה בכיסם ושלחו עזרה לסטאראדוב ועד שהזדמן להם "לקנות" מסמכים ורשיון לגור בחרקוב עבור משפחת בית אביהם.

אין זה אומר שהי' למשפחה היתר לעזוב את סטאראדוב. ע"כ (כך שמעתי למיטב זכרוני) ברחו באישון ליל מסטאראדוב והגיעו לחרקוב.

יתכן שזה הי' רק בשנת 1934 כי כן אומר סבא לחוקר. אבי יחזקאל שנשאר הגדול בבית לאחר בר מצוה למד בבה"ס ארט (ORT) הארגון העזרה היהודי-אמריקאי שפתח בית ספר מקצועי בסטאראדוב לנערים יהודים, ולמד שם מסגרות, כמו"כ הי' יוצא לעזור לאביו בקאלחאו ומכאן הי' לו רקע וידע בחקלאות. ב 1930 יחזקאל בן 16 כבר עוזר לאביו, אחיו ניסן עדיין בן 12.

קצת אודות חארקוב. הייתה בירת אוקראינה לפני שקיוב הפכה לבירה, שוכנת קרוב לגבול רוסיה והרבה מתושבי' הם רוסים ולא אוקראינים. שפת הרחוב רוסית, והייתה מחוץ לתחום מושב היהודים בימי הצאר עד 1915 ורק לבעלי רשיון מיוחד וכמ"כ יוצאי צבא הצאר (הקאטאנסטען לשעבר הי' להם בה"כ משלהם).

בתרמ"ו (1886) נסע הרבי הרש"ב לנפוש ליאלטה מחודש אלול ועד לפני חג השבועות, ובדרכו חזרה לליובאוויטש שבת כמה שבועות בחרקוב וגם חזר מאמרי חסידות. כנראה שהיו שם יהודים וחסידיים עם רשיונות מגורים בשטחי חוץ לתחום. כמו"כ הרבי היה לו עוד מימי אדמוה"ז לדורותיו, זכות ללון חוץ לתחום המושב. וכנראה שמשום שלא היתה העיר יהודית ולא הרבה בתי כנסיות - לכן היבסקציה לא חשדה שדווקא כאן תפתח סניף של תת"ל.

בספרו המרתק של הרב שלום דובער לוינ תולדות חב"ד ברוסיה הסובייטית כותב ע"ד הישיבה בחרקוב בתרע"ח לחלק מהתמימים שהוכרחו לעזוב את ליובאוויטש בדרכם אל קרעמענטצ'וק נסעו דרך אוריול אל חרקוב ולא התאפשר להם להמשיך אל קרעמענטצ'וק כי הי' שם קרבות בין הגרמנים לרוסים ונשארו מפסח ועד אלול בחרקוב ולמדו בהתמדה גדולה מפי הרב ז.ש. דווארקין.

נראה שבפ"ד נפתחה הישיבה שוב והתקיימה עד פ"ט (הרבי הי' לפחות 3 פעמים בחרקוב

לתלמידים שלמדו בה ופתחה את כל שערי התורה אפילו של הישיבות הבלתי חסידיות הנודעות ביותר".

הנה לך הסבר למה פאצ'אפ, כי בסטאראדוב אין כבר ישיבה עוד מתרמ"א ובפאצ'אפ נמצאת ישיבה חב"דית חשובה וראש ישיבה בר פועל עם המלצות מהרי"צ.

נמצא שנת נט' ס' לומד בפאצ'אפ. סא' בא לליובאוויטש (נכנס ליחידות אל הרש"ב) אבל כבר לא מקבלים נערים בגילו לישיבה כאן, אלא פותחים ישיבה בהאראדישץ עבור בני גילו והי' מקבוצה ראשונה זו, והי' כאן שנת סב' סג', רק סד' סה' וכו' לומד בליובאוויטש.

בהיותו בפאצ'אפ כבר הי' לו אח מבוגר ממנו אולי אפילו כ 10 שנים אשר הי' גר בסטאראדוב אנו מוצאים את שם בן אחיו תנחום בשבועון האח בתרע"ב כבן 10 קורא את האח.

והנה לך תהליך דומה החסיד המפורסם אחד המיוחד בעל צורה ר' אלתר שימחאוויטש יליד פאצ'אפ שנת תר"נ, ובדברי ימי חייו נמצא שבהיותו בן 15 תרס"ה נסע ללמוד בתת"ל ונשלח בס"ח לסניף הישיבה בהאראדישץ תחת הנהלת הרב זלמן האוולין ואח"כ נבחר כאחד התלמידים שעברו לארה"ק ליסד את ישיבת תורת אמת בעיה"ק חברון, ולבסוף לקחו הרב האוולין לחתן לבתו.

כאן בסטאראדוב נולדו ארבעת בניו ובתו. בתקופה שהי' אפשר לחפש איזה פרנסה במסחר וכיוצ"ב הי' סבא נוסע ללענינגרד לצורך זה, אבל כפי שמעיד הרב מאיר גורקאוו בספרו ספר הזכרונות דברי הימים - לרוב הוא לא הצליח... בכל אופן כפי הידוע לנו לסבתא צ'ערע הי' חנות של מצרכי מזון, קמח, סוכר, דג מלוח וכו'.

כנראה שגם ה'חדר' לילדים כבר גם התבטל, וכפי שהרב הנ"ל מספר (נראה שידיעתו היא ישירה מסבא ב-5 השנים שהיו ביחד בחרקוב עד שנאסרו) שבעת ההיא כבר לא היו תמימים חסידי חב"ד בסטאראדוב. גם הקומוניסטים עשו תעמולה נגד החדרים כבכל ערי היהודים וכאן גם לא הי' ביקוש, מלמד הי' בא לבייתם ללמוד עם הבנים.

המדובר בשנים ע"ח-פ"ח, יש לשער שלא רק לחץ מהמשפחה (אחיו וב"ב) שעליו לשלוח את בני 12/10 שני בניו הגדולים לכה"ס, אלא בטח גם מטעם הממשל להחזיק ילד בבית בגיל הזה זה נוגד את חוקי המדינה ומסתכנים במשפט, וע"כ אזר סבא אומץ ולקח את שני בניו הגדולים לישיבה בקרעמנצ'וק כ 250 מייל.

ואף שזה הי' ממש שיגעון לשלוח בני 12/10 לקרעמנצ'וק, עי' בספר הנ"ל דף צ"ד (רשימה זו חלק ב' של הרב גורקאוו אל אדמו"ר הריי"ץ בתחילת תש"י להביא נח"ר לאדמו"ר על מסה"נ של תלמידי תת"ל בעת ההיא (אבל לא רצה לספר את דברי המאסר ותוצאותיו כדי לא לצער ח"ו)) אשר הדרך לקרעמנצ'וק לקח ג' ימים ונשאר עמהם שבועיים, יש לשער שזה הי' בשנת פ"ב / פ"ג, ועד צ"א יעברו ח' שנה.

יש להניח שכל זמן שמשטר ה"נאפ" לא התבטל - סבא עוד הסתדר איכשהוא. אבל

בספרו כוחה של סניגוריה מספר פרופסור פישל שניאורסאן (להלן ש"ס) (תרמ"ח-- תשי"ח. נולד בסטאראדוב לאביו ש"ז ש"ס בן הרש"ב מרעצ'עצע בן המהרי"ל מקאפוסט בן הצ"צ) ע"ד העלילה על מנהיגי קהילת חרדים שרובם היו חסידי חב"ד (ועוד בימי חיי הצ"צ ביקר המהרי"ל תקופה בסטאראדוב) ע"י איש יהודי אמיד ובעל קשרים לממשל שנתפס להשכלה ורצה להזיק לקהילת החרדים ולרב העיר הרב חיים משולם זלמן ניימארק ולהשיבה החשובה שהייתה שם והלשין אשר ראשי הקהל והרב פוטרים בחורים מבני הישיבה משירות בצבא בדרכים לא כשרות וע"י זיזופים זה הי' לערך שנת תרמ"א. ושנתיים היו כשמונים איש וגם הרב ניימארק אסורים בכלא, ולבסוף שכרו עורך הדין המפורסם ביותר בזמן ההוא שבא מקיוב נסתיימה הפרשה ודין נצח וכולם השתחררו, אבל העיר לא חזרה להיות כבתחילה - הישיבה נסגרה ולא נפתחה שוב, גם הרב עזב את המקום ועבר להיות הרב בוויטבסק ובנעוול.

וכעבור שנים הגיע לשם הרב ש"ז ש"ס הנ"ל ושימש כרב העיר אבי פרופסור פישל ש"ס. ואף שנולד כ 6 שנים אחרי תום הפרשה אבל בטח כאיש צעיר שמע הרבה פרטים וכתב את ספרו הנ"ל. הוא גם ידוע בספרו שכתב באידיש "חיים גאראוויצער".

(אגב רעצ'עצע היא עיירת הולדת של סבתא צ'ערע אשת הסבא אביה הי' ר' חיים חייקל שפירא מחשובי הקהל החבד"י (לאו דווקא ליובאוויטש) ברעצ'עצע והי' הגבאי של האדמו"ר הרש"ב בן המהרי"ל)

וכנראה שגם בתרנ"ח 15 שנים לאחר גמר הפרשה הנ"ל, סבא כבר בר-מצוה, וסטאראדוב היא רק 23 מייל מפאהאר הוא נוסע לסטאראדוב וממשיך משם לפאצ'אפ עוד 38 מייל, כי כדי להגיע מפאהאר לפאצ'אפ מוכרחים לעבור דרך סטאראדוב. אבל בסטאראדוב אין ישיבה, כנראה שנשארו ההשפעה הלא רצוי' מהעלילה וכוחם של המשכילים והציונים בתוקפה. (אבי סיפר שבסטאראדוב בזמנו עוד הי' כ-30 בתי כנסיות אבל לא ישיבה) כי הצעירים לא המשיכו בדרכי אבותם.

וקצת אודות העיר פאצ'אפ: ר' יהושע נתן גנסין (יהושע צבי נתן נטע) נולד ת"ר נשא אשה בת הרב ש"ז באסין מפאצ'אפ ובא לגור בסטאראדוב והי' הראש ישיבה בסטאראדוב עד שנסגרה הישיבה בזמן העלילה הנ"ל, ובזמן העלילה הי' מהעסקנים העיקרים להצלחת המשפט והוא הי' איש הקשר אל אדמו"ר מהר"ש (הקטגורים ממוני הממשל רצו לקשר את הפשע בסטאראדוב גם אל ליובאוויטש אל הרבי המהר"ש עד שיש אומרים שזה הי' אחד הסיבות שאדמו"ר מוהר"ש נסע בתקופה ההיא אל חו"ל). לאחר גמר הפרשה וכוחם של המשכילים גבר ואין כבר ישיבה כאן, עזב ר' יהושע נתן גנסין את סטאראדוב. ולאחר זמן התישב בפאצ'אפ ונתמנה לאב"ד ופתח ישיבה.

וכך כותב אדמו"ר הרי"צ במכתבו באידיש, ובתרגום חפשי מאידיש "הרה"ח ר' הערשל נטע הי' מהרבנים החסידים הנעלים ביותר שעשרות שנים הפיץ תורה ביר"ש במסירות גדולה ישיבתו הקדושה עם שמה הטוב ההולך לפני' הייתה תעודת הכבוד הטובה ביותר

היא ממערב למינסק ובאיזור בעלארוס זה ממערב למזרח ישנם רכבות וביום אחד אפשר להגיע לליובאוויטש. ולכן הוא מסביר לחוקר שעברו אין זה טרחה גדולה להגיע מהאראדישץ אל ליובאוויטש משא"כ להוריו (זקניו).

בתרע"א נפסקה קיום ישיבה זו וחפשו מקום אחר ועלה רעיון להעביר לשצעדרין והרש"ב התנגד משום שאין שם נהר עד שתושבי שצעדרין הבטיחו לבנות בריכת מים. וע"כ אולי י"ל שסבא למד לפני ליובאוויטש שנתיים שנת ס"ב וס"ג בהאראדישץ ולכן יהושע כותב שלמד בליובאוויטש שנת ס"ד וס"ה. ואולי עוד שנה שנתיים. אנו רק יודעים שבנו בכורו תנחום נולד בתש"ע. (ועדיין לא פתרתי את דברי הרב ישראל ג'ייקאבסאן נולד תרנ"ו שהוא זוכר את סבי נחום יצחק מליובאוויטש שבס"ט וודאי כבר התחתן והרב ג'ייקאבסאן עדיין בן י"ג?).

סוניה סיפרה שאחיו המבוגר נסע אתו לרעצ'עצע לפגוש את הכלה צ'ערע שפירה. אחרי חתונתו התיישב בסטאראדוב – מכמה סיבות: א) כאן התגוררו אחיו וב"ב, ואולי גם סבו עוד בחיים וגר במאדייווקע ב) בעיירה גדולה יש סיכוי טוב להסתדר בפרנסה ואולי גם אביו תנחום לפני פטירתו הי' גר בסטאראדוב.

קצת אודות העיירה סטאראדוב: הנה מצינו בכתבי אדמו"ר הריי"צ (שמועות וסיפורים לר' רפאל נחמן הכהן ח"ב תשל"ד דף 25) אודות החסיד ר' יחזקאל ליאזנאוו ע"ש העיר ליאזנע שאחת לשנתיים הי' הולך רגלי לליזנע אל כ"ק אדמו"ר הזקן וז"ל של הרבי הריי"צ:

"כשהגיעה השמועה לסטאראדוב ממאסרו של הוד כ"ק אדמוה"ז ואשר לקחווהו בעגלה שחורה (כמחוייבי מיתה) אסף וכינס את עדת החסידים וימסור מודעה ברבים אשר הוא מקבל עליו את כל היסורים עד יסורי מיתה בפועל, וישב בתענית שלשה ימים ושלושה לילות רצופים וביום התפלל מנחה גדולה וקרא להחסידיים והודיעם כי בעוד איזה שעות ימות כי בשמים קבלו את בקשתו להיות חילוף וכפרה כ"ק אדמוה"ז. וצוה להביא יי"ש ושתה 'לחיים' ואמר אז ער וויל ניט קומען אויף יענער וועלט א וצידקתך'דיקער מיט א הפסקה תענית, וישביעם לאמר אז עס וועט קומען די בשורה טובה אז דער רבי איז באפרייט געווארען פון בית האסורים, זאלן זיי קומען צו אים אויפן קבר מיט משקה זאגען לחיים און גייען א חסידישען טענצל, קרא את הוידי ומת.

"בבוקרו של יום השלישי י"ט כסלו, כשבאו יחידי סגולה זקני החסידים בני גילו של החסיד ר' יחזקאל לביהכ"נ בהשכמה - שהיו נוהגים לסדר אז תיקון חצות - הביטו איש בפני רעהו וכ"א מהם חכה אשר חברו יספר ויגיד לו מה שהוא יודע. ולבסוף נודע כי החסיד ר' יחזקאל בא לכל אחד מהם בחלום ויספר כי ביום זה יצא אדמו"ר מבית האסורים בכבוד גדול לעדת החסידים כן הכריז בפלגות לילה בעל ההילולא הה"מ ממעזריטש. וידרוש מאת בני גילו החסידים לקיים את השבועה אשר השביעם" עכ"ל הנה לך שסטאראדוב הייתה עיירה חסידית כבר בימי אדמוה"ז לפני פעטערבורג.

הדרך וככה היו יכולים להשתתף פי שלוש או יותר מהמקומות שבעגלה) אל אדמו"ר האמצעי". גם בשם ר' שמואל לויטין שמעתי (ר' נ.י. קאפלאן בשם דוד ניסן) אשר סבתא, אשת סבא אשע, הייתה בת לצאצאי חסידי אדמו"ר הזקן.

בתיק החקירה מספר סבא לחוקר שהוא למד בישיבה בפאצ'אפ (38 מייל מזרחית לסטאראדוב). מובן שאינו מזכיר דבר על דבר לימודו בליובאוויטש - כי אם למדת בליובאוויטש אז הוא כבר לא צריך לשאול אם מכיר אתה את רבי יוסף יצחק שניאורסאהן, שהרי אינך יכול ללמוד בליובאוויטש ולא להכיר את ה'מנהל פועל' של הישיבה... לכן הוא מספר לחוקר שהוא למד בפאצ'אפ.

בהמשך החקירה הוא לא מכחיש שהיה בליובאוויטש, אבל מדגיש שזה היה לפני 39 שנים, והוא בא לשם לראות את הרבי שלום שניאורסאן (הרש"ב) ובא בעניני גשמיות - ענייני עסקים. החוקר מתפלא: הרי היית אז בגיל 15, וממתי נער צעיר כזה מתעניין בעסקים? וסבא עונה לו: כן, זקני רצה לבקש את חוות דעת הרבי שלום שניאורסאן האם זקיניו (קראו אבא) ימשיך לעבוד ולנהל משק חקלאי.

יש להניח שעד גיל בר-מצוה למד סבא בבית זקנו, ובשנת תרנ"ח אחרי בר-מצוה נסע ללמוד בפאצ'אפ. ר' שמואל לויטין המשיך ללמוד עוד שנה אצל אביו שהי' למדן גדול ובשנת תרנ"ט בגיל 16 הגיע לליובאוויטש ואולי יחד עם אח מבוגר (שמרי"ו) ומן הסתם עם אביו (הלה הוא חתנו של ר' גרשון בער פאהארער) שבטח היה נוסע אל האדמו"ר כל שנה. (אנו גם מוצאים את נטע פאהארער שבא לליובאוויטש בשנת תרס"ב אבל עד לע"ע לא מצאתי פרטים עליו וגילו).

אבל סבא שהיה בגיל 15 לא הי' יכול לנסוע לבדו לליובאוויטש. המרחק בין סטאראדוב לליובאוויטש הוא לערך 185 מייל, מהלך של כשבועיים עם סוס ועגלה...

כאן מתבהרת התמונה: בשנת תר"ס, כאשר סבא היה בן 15, נסע ר' זאב וואלף לעוויטין ללובאוויטש לשמש כמשגיח בתת"ל. כעבור שנה חזר כדי להביא את בני ביתו, ויתכן מאוד שנסע יחד אתו בתרס"א והחל ללמוד בליובאוויטש אחרי שלמד שנתיים בפאצ'אפ. לחוקר הוא אומר שבא אל הרש"ב בשליחות סבו (כשכבר עבר לגור בשכונת לסטאראדוב. ששם הי' לו עוד ב"ב כדהלן).

בכ' אייר תרס"א נפתחה הישיבה בהאראדישיץ כסניף לתת"ל והרב שלמה זלמן האוולין (תרל"ז-תרצ"ו) שלמד בליובאוויטש לפני יסוד תו"ת כאחד היושבים, נשלח לנהל את הישיבה שם. סבא נסע אז בקבוצה הראשונה עם כ-20 תלמידים עם יסוד ישיבה זו, ולכן הוא אומר לחוקר "הוריו (זקניו) גרים במאדייווקע שהיא פרבר (סאבראב) ואולי שכונה בסטאראדוב שמשם לליובאוויטש. הוא מהלך עם עגלה שבועיים, אבל אני גר הייתי בהאראדישיץ.

האראדישיץ שנמצאת כ-12 מייל צפונית לעיר באראנאוויטשי המפורסמת בישיבתה הלא חסידית והיא שוכנת כ-85 מייל מערבית דרומית למינסק הבירה (האראדישיץ מוקפת אגמים ונהרות). ואף שגם משם זה כ-250 מייל לליובאוויטש אבל האראדישיץ

דברי ימי זקננו

ר' נחום יצחק בן ר' תנחום הי"ד פֿינסאָן

נכתב ונערך על ידי הרב נחום יצחק שיהי"ג ר' יהזקאל פֿינסאָן,
סבֿ החתן ונכדו של ר' נחום יצחק הי"ד פֿינסאָן. בן עוסקת התשורה

הסבא ר' נחום יצחק נולד לערך בשנת תרמ"ה, בישוב פאהאר במחוז צ'רניגוב שברוסיה הלבנה כ-64 מייל (להלן כל המרחקים הם בקו אווירי) מזרחית מגומעל (האמלע) העיר הגדולה במחוז קרוב לגבול רוסיה, רוסיה הלבנה, ואוקראינה. היום שם הכפר הזה הוא לוביאנה, ובשנת 2001 גרו בו 109 תושבים. כ-23 מייל צפונית לפאהאר נמצאת העיר סטאראדוב, שגם היא כ-75 מייל מזרחית לגומל.

מסתבר לומר שבפאהאר מפאת קוטנה לא הי' מטעם הממשלה המרכזית ממונה יהודי על רישום הלידות ולהבדיל הפטירות בקהילה היהודית - כפי שהי' נהוג בזמנים ההם במקומות האלו, אשר הרישום הי' נתון בידי ראש הקהל נציג הממשל למטרה זו. משום כך, בהזדמנות הראשונה שביקרו הוריו בעיר הסמוכה סטאראדוב, נרשם מקום הלידה כסטאראדוב. זה מבהיר מדוע אמר בחקירתו שמקום לידתו הוא סטאראדוב ולא פאהאר - כי כך הי' רשום בכל מסמכיו הרשמיים.

ידוע לנו אשר בתקופה ההיא ועוד לפני זה התגורר בפאהאר החסיד המפורסם ר' גרשון בער פאהארער, וכשלקח חתן לבתו את ר' זאב וואלף לעוויטין, התישב החתן בסמוך לחותנו ובחודש חשון תרמ"ג - חודש לאחר הסתלקות אדמו"ר מוהר"ש - נולד לר' זאב וואלף לעוויטין בן ונקרא בשם שמואל על שם המוהר"ש. נמצא שר' שמואל לעוויטין מבוגר בשנותיים מסבא.

כאשר ר' שמואל לויטין היה פוגש אחד מצאצאי סבא, היה אוהב לומר (וכך זכור לי שאמר לי): "אני מכיר אותך כבר 7 דורות! אני מכיר אותך, את אביך, את סבא מפאהאר, שהרי למדנו יחד בחיידר, גם את אביו הכרתי ואפילו את אבי אביו שגדל אצלו" (כי אביו תנחום נפטר כשהי' ילד צעיר והוא גדל אצל סבו (אשע) שהי' לו משק בית של בעלי חיים וגם גידל ירקות ועצי פרי (מפי דודה סוניה)).

"ואני זוכר", המשיך ר' שמואל, "שסבא זה אמר לנו שאביו (או אבי אביו) הי' הולך רגלי (ז.א. צעדו רגלית אחרי העגלה רוב הדרך כי למי הי' האמצעים עבור תשלום כל

אבינו זקננו הי"ד לא זכה לראות אף נכד בימי חייו, אבל זכה לאחר פטירתו לדור ישרים יבורך של מאות רבות של נכדים ונינים ונכדי נכדים ממשיכים מסורות אבות אשר גאים להיות מבני בניו ורואים בו כאיש רום המעלה.

ולא בכדי, כי זכה זקננו להסתלק מהעולם הזה מתוך מסירת נפש בפועל לאחר שנודרך בגוף ונפש, ונתקיימה בו מאמר "מתי יבוא לידי ואקיימנה". ואף שבידו הי' לפטור את עצמו מן הדין ע"י מסירת שמות וכו' - לא עלה בדעתו לעשות שאלת חכם, ועמד בנסיונו.

בתשורה זו הבאנו תרגום מתיק החקירה של אבינו זקננו, עם תרגום חלקים חשובים ממנו לאנגלית. המתרגם, ר' אהרן שיחי' קרוגליאק, לא תרגם את תיק של הנ.ק.וו.ד. כזר המתרגם משפה לשפה, אלא למד את תוכן התיק וחי אותו ולא ישן לילות מתוך התרגשות וצער. הוא הכניס את נפשו לתוך התקופה ולתוך חדר החקירות ההוא, ולעיתים אף התייפח בבכי מול השורות שריצדו מול עיניו...

לאחר שר' אהרן עבר על תיק החקירה, הוא לא התפלא מדוע סבא קיבל את העונש החמור ביותר. בעיני החוקרים היה זקננו האגוז הקשה ביותר לפיצוח. עם אחרים הסתדרו פחות או יותר, אבל הוא לא פצה את פיו. זה היה ברור שהאיש הזה יקבל את העונש החמור ביותר.

(דוד יהושע אמר כמה וכמה פעמים וגם הדפיס בספר 'הדות הדממה' (של הרב נפתלי צבי גוטליב) עמ' 231, בשם אינפורמציה פנימית כי הסיבה שהחמירו בעונשו הייתה משום ש"לפי האינפורמציה שבידיו, הרי האיש הזה מצבו גרוע מכל השאר, כי על כן כולם דיברו טוב עליו, ומכיון שכך הרי נראה הדבר כי יש לו ידידים רבים והשפעה מרובה על כולם, ולכן אסור לנו להמשיך ולהחזיקו חפשי". אולי כך נאמר לו, אבל לאחר קריאת תיק החקירה, נראה ברור שאין זו הסיבה האמיתית)

ר' אהרן לא תרגם בכוונה כמעט דבר אודות חקירת שאר האסירים, אבל הוא קרא את תיק החקירה כולו. במקום שהחוקר הוא המקטרג הוא הסניגור והוא השופט ואין עליו איש - מובן שמי שעשה 'חיים קלים' לחוקר, קיבל אף הוא 'עונש קל', ומכלל הן אתה שומע לאו...

לאחר שסיים לתרגם את תיק החקירה, ר' אהרן המתרגם החל לקרוא לסבא בפשטות 'צדיק'.

קינדערלאך!

דער זיידע, וואס מיר האבן עם קיינמאל ניט געקענט - איז געווען א צדיק!

הקדמה למבוא

זה לשונו הזהב של כ"ק אדמו"ר הריי"צ נבג"מ זי"ע:

"עם איז ידוע ומפורסם אשר בעת שמחת נישואין קומען נשמות האבות מן עולם האמת, ביז ג' דורות למפרע איז בכל ישראל".

ייתכן שבאומרו "ידוע ומפורסם", התכוון רבינו לכל היודעים ובקיאים בזהר הק', שכן הדברים ברורים בדברי הזהר בכמה וכמה מקומות, ולהלן אביא כמה ציטוטים מתוך זהר חלק ח' עם פ' הסולם סוף פר' פנחס דף מא-מד:

קכ) "ומגלן דאית לון לישראל לשתפא לקב"ה ושכינתיה בחדוה דלהון דכתיב ישמח ישראל בעושיו, ההיא חדוה דישראל לאו איהו אלא בעושיו, בעושיו, בעושו מבעי ליה, אלא אלין קב"ה ושכינתיה, ואביו ואמו, דאף על גב דמיתו, קב"ה אעקר לון מג"ע ואייתי לון עמיה לההוא חדוה".

קכה) "ואע"ג דאבא ואמא אתפרשו מהאי עלמא, חדוה בכל שותפותא הוי, דתנינן בשעתא דבר נש שתיף לקב"ה לחדוה דיליה, קב"ה אתי לגנתא דעדן, ואעקר מתמן לאבוהי ואמיה, דאינון שותפין בהדיה ואייתי לון עמיה לההוא חדוה, וכלהו (זימנין) תמן ובני נשא לא ידעין. אבל בעקו (צער) דב"נ, קב"ה זמין לגביה בלחדוה, ולא אודע לאבוהי ולאמיה".

קכז) מה עבד קב"ה, אעקר לאבוי ולאמיה מגנתא דעדן, ואייתי להו עמיה, למהוי עמיה בחדוה דבנוי, ולית חדוה כחדוה דפורקנא (הגאולה) דכתיב בה, ישמחו השמים וגו'.

- ואולי המקור לדברי אדמו"ר הוא הזהר הנ"ל, אבל בזהר לא נזכר דבר ממספר הדורות, וכשאדמו"ר אומר ג' דורות עדיין לא ברור איך סופרים ג' דורות. ונראה לומר שאף שאביו זקינו ואבי זקינו עמו בעוה"ז - הגה קב"ה ושכינתא יביא עמו ג' דורות למפרע מעולם האמת לשמחת הנישואין, כי ביאת קב"ה ושכינתיה הם בתורת שותף ומביא עמו את שאר השותפים עי' שם באריכות.

אשר לפי זה יוצא, שבחנתונה זו מגיע ומשתתף גם אביו זקנו, ר' נחום יצחק בן ר' תנחום ע"ה פינסקא - שאני זכיתי להקרא על שמו, ולרגל הזדמנות מיוחדת זו בה נפגשים אנו עם אביו זקנו הי"ד, מצאתי לנכון לכתוב כמה מילים על תולדותיו ומעשיו הטובים.

•

ג"ה

תשורה

משפחת נישואין של
מנחם מענדל
ופרים
פינסאן

יום שני כ"ד אדר ה'תשפ"א